

SPRAWOZDANIE DYREKTORA ARCHIWUM PAŃSTWOWEGO W KATOWICACH ZA 2016 ROK

Gromadzenie i kształtowanie zasobu

W 2016 roku do zasobu katowickiego Archiwum przejęto 40,3 tysiąca jednostek archiwalnych z 81 zespołów archiwalnych o rozmiarze 567,6 metra bieżącego. Na koniec 2016 roku zasób Archiwum liczył **5498** zespołów z **2 411 138** jednostkami archiwalnymi o rozmiarze przekraczającym **23,1** kilometra bieżącego.

Do najciekawszych przejęć należały:

- archiwalia wytworzone przez organa administracji rządowej i samorządowej przejęte do zasobu:
 - Centrali w Katowicach: Wyższy Urząd Górniczy Katowice (1946–1989), Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Katowicach (1977–1983), Urząd Miejski w Tarnowskich Górach (1975–1990),
 - Oddziału w Bielsku-Białej: Urząd Miasta i Gminy w Andrychowie (1977–1990), Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Wadowicach (1954–1974), Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Wadowicach (1949–1974), Urząd Gminy w Wadowicach (1954–1977), Urząd Miejski w Wadowicach (1967–1977), Urząd Powiatowy w Wadowicach (1962–1975), Miejska Rada Narodowa w Bielsku-Białej (1973–1990),
 - Oddziału w Gliwicach: Urząd Portowy Dróg Wodnych w Gliwicach (1929–2000);
- archiwalia wytworzone przez instytucje wymiaru sprawiedliwości i pokrewne przejęte do zasobu:
 - Centrali w Katowicach: Sądy Grodzkie w: Będzinie (1945–1950) i Olkuszu (1945–1950), Sądy Powiatowe w: Będzinie (1951–1956), Czeladzi (1951–1956) i Olkuszu (1951–1954), Księgi i akta hipoteczne sądów w Zawierciu (1798–1946), Akta notariuszy w Zawierciu: Stanisława Dziadonia (1947–1948), Zygmunta Karczewskiego (1933–1940), Henryka Stanisława Victora (1948–1950), Wojciecha Przesmyckiego (1931–1932), Wiktora Łosia-Tynowskiego (1949–1951), Piotra Kuchty (1916–1933), Zygmunta Kuleszy (1945–1946), Państwowe Biuro Notarialne w Zawierciu (1952–1965),

- Oddziału w Bielsku-Białej: Księgi i akta gruntowe sądów w: Andrychowie (1879–1936), Kalwarii (1877–1946), Makowie (1885–1914), Wadowicach (1877–1939) i Zatorze (1892–1935); Akta Notariuszy: Jana Pawłowskiego w Zatorze (1936), Stefana Breyera w Andrychowie (1929–1933), Stanisława Grodnickiego zastępcy notariusza w Kalwarii (1924–1927),
- Oddziału w Raciborzu: Królewski Sąd Obwodowy w Rybniku (1817–2006);
- akta gruntowe przejęte do zasobu:
 - Centrali w Katowicach: Akta gruntowe powiatu tarnogórskiego (1772–2003);
- archiwalia wytworzone przez instytucje gospodarcze przejęte do zasobu:
 - Centrali w Katowicach: Huta „Kościuszko” w Chorzowie (1939–1963), Elektrownia Siersza w Trzebini (1958–2001), Zakłady Tworzyw Sztucznych Nitron-Erg w Krupskim Młynie (1946–1994),
 - Oddziału w Gliwicach: Elektrownia Zabrze w Zabrzu (1947–1994), Elektrociepłownia Zabrze S.A. w Zabrzu (1994–2011);
- akta instytucji społeczno-naukowych przejęte do zasobu:
 - Oddziału w Cieszynie: Polskie Towarzystwo Historyczne Oddział w Cieszynie (1955–2015);
- akta metrykalne przejęte do zasobu:
 - Centrali w Katowicach: Akta stanu cywilnego Wyznania Mojżeszowego Okręgu Będzin (1884–1914), Akta stanu cywilnego Okręgu Bóźniczego w Trzebini (1909–1913), Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickich w: Bobrownikach (1910–1915), Czeladzi (1873–1915), Groźcu (1879–1915), Jaworznie (1890–1930), Kromołowie (1882–1913), Sączowie (1910–1915), Siemoni (1910–1915), Skarżycach (1876–1909), Szczakowej (1890–1922), Zawierciu (1904–1913), Akta stanu cywilnego Filiału Ewangelicko-Augsburskiego w Pilicy (1881–1913), Urzędy Stanu Cywilnego w: Chropaczowie (1909–1939), Radzionkowie (1904–1940), Stolarzowicach (1903–1935), Suchej Górze (1903–1926) i Świętochłowicach (1901–1939),
 - Oddziału w Bielsku-Białej: Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej św. Macieja w Andrychowie (1889–1910),
 - Oddziału w Cieszynie: Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickich: w Kończycach Małych (1879–1910), Pogwizdowie (1890–1907) i Zebrzydowicach (1888–1913), Urzędy Stanu Cywilnego w: Biertułtowach (1903–1932), Pszowie-Rydułtowach (1893–1894), Radlinie (1874–1932) i Wodzisławiu (1874–1914),

- Oddziału w Gliwicach: Urzędy Stanu Cywilnego w: Biskupicach (1914–1915), Bojkowie (1907–1914), Brzezince (1906–1932), Chudowie (1913–1934), Dzierżnie (1905–1929), Gierałtovicach (1930–1935), Kończycach (1914–1915), Makoszewach (1914–1915), Mikulczycach (1914–1915), Paniówkach (1913–1935), Pawłowie (1914–1915), Poniszowicach (1905–1935), Przyszowicach (1913–1935), Pyskowicach (1907–1935), Rokitnicy (1914–1915), Rudnie (1906–1935), Rudzińcu (1908–1934), Rzecyzcach (1908–1933), Starym Zabrze (1905), Zaborzu (1914–1915), Zabrze-Południe (1914–1915), Zabrze-Północ (1914–1915),
- Oddziału w Pszczynie: Urzędy Stanu Cywilnego w: Goczałkowicach (1874–1914), Kobiórze (1900–1921), Miedznej (1874–1922), Piasku (1874–1914), Pszczynie (1874–1914), Pszczynie-Zamku (1874–1914), Radostowicach (1874–1914), Rudołtowicach (1874–1914), Starej Wsi (1874–1914), Studzionce (1874–1895) i Wiśle Wielkiej (1896–1914),
- Oddziału w Raciborzu: Urzędy Stanu Cywilnego w: Brzeziu (1911–1935), Lyskach (1874–1907), Miedoni (1908–1925), Ocicach (1874–1925), Ostrogu (1914–1926), Pstrążnej (1874–1907), Raciborzu (1914–1935), Racibórz-Zamek (1907–1926), Starej Wsi (1884), Studziennej (1908–1931) i Sudole (1912–1929);
- akta szkół przejęte do zasobu:
 - Oddziału w Raciborzu: II Liceum Ogólnokształcące im. Adama Mickiewicza w Raciborzu (1949–1990);
- archiwalia wytworzone przez stowarzyszenia i związki z zasobu niepaństwowego rejestrowanego przejęte do zasobu:
 - Oddziału w Cieszynie: Stowarzyszenie Polskich Kombatantów w Kraju Oddział w Zebrzydowicach (1991–2014),
 - Oddziału w Gliwicach: Związek Bojowników o Wolność i Demokrację, Oddziały w: Knurowie (1951–2012) i Zabrze (1963–1990),
 - Oddziału w Pszczynie: Polski Związek Głuchych w Katowicach Oddział w Pszczynie (1950–2011).

Katowickie Archiwum, nadzorujące państwowe i samorządowe archiwa zakładowe na obszarze środkowej i południowej części województwa śląskiego i w zachodnich powiatach województwa małopolskiego, miało pod swoją ustawową opieką 753 jednostki organizacyjne, w których przechowywano ponad 38,9 kilometra bieżącego materiałów archiwalnych. Z tych materiałów do natychmiastowego przejęcia z przyczyn ustawowych i ratunkowych jest około

5,5 kilometra bieżącego materiałów zakwalifikowanych jako wytypowanych do wieczystego przechowywania. Pracownicy Archiwum skontrolowali 105 archiwów zakładowych. W kolejnym działaniu Archiwum zatwierdziło 1428 wniosków na brakowanie w jednostkach znajdujących się pod nadzorem oraz zaopiniowało 46 wniosków jednostek niebędących pod nadzorem państwowej służby archiwalnej. W związku z wyjaśnianiem wątpliwości przy zatwierdzaniu wniosków na brakowanie Archiwum przeprowadziło 85 ekspertyz archiwalnych dokumentacji dotyczących prawidłowości brakowania dokumentacji niearchiwalnej. Ponadto Archiwum zatwierdziło 131 instrukcji kancelaryjnych, 111 instrukcji archiwalnych oraz 203 wykazy akt dla państwowych i samorządowych jednostek organizacyjnych.

Działająca wspólnie dla Archiwów Państwowych w Katowicach i Częstochowie Komisja Archiwalnej Oceny Dokumentacji odbyła 2 posiedzenia. Ustalenia Komisji pozwoliły na wypracowanie zasad pomocnych przy przeprowadzaniu ekspertyz archiwalnych w zainteresowanych jednostkach organizacyjnych, wykorzystywano je także przy wydawaniu zgody na brakowanie dokumentacji niearchiwalnej z kolejnych jednostek organizacyjnych.

Opracowanie zasobu

W roku sprawozdawczym, tak jak w poprzednich latach, ograniczono opracowanie całkowite do niektórych prac zaplanowanych w cyklu wieloletnim, stąd opracowano tylko 27 zespołów liczących 6,4 tysiąca jednostek o rozmiarze 57,7 metra bieżącego. Natomiast nadal koncentrowano się – zgodnie z przyjętym wieloletnim planem – na ewidencjonowaniu zasobu pozbawionego jakichkolwiek pomocy ewidencyjnych. Ewidencjonowaniem objęto 28,7 tysiąca jednostek archiwalnych o rozmiarze 204,1 metra bieżącego dokumentacji przechowywanej w 71 zespołach, rejestrując to w elektronicznej bazie danych IZA. Prace ewidencyjne będą dalej prowadzone w Centrali w Katowicach oraz w Oddziale w Raciborzu. Kontynuowano wprowadzanie danych (ponad 8,1 tysiąca rekordów) z rękopiśmiennych kartkowych inwentarzy roboczych i spisów zdawczo-odbiorczych do bazy IZA.

Wspólna dla Archiwów w Częstochowie i Katowicach Komisja Metodyczna odbyła 6 posiedzeń, podczas których ocenie poddano 40 inwentarzy archiwalnych (32 z Archiwum w Katowicach i 8 z Archiwum w Częstochowie). Ostatecznie zatwierdzono 34 inwentarzy (27 z Katowic i 7 z Częstochowy). Ocenie poddano także 109 spisów zdawczo-odbiorczych zespołów nowo przejętych do archiwum (73 z Katowic, 36 z Częstochowy) i 20 nowo

przyjętych zespołów uznano za opracowane (20 z Częstochowy), a pozostałe 89 zespoły otrzymały kartę B.

Dokumentacja o czasowym okresie przechowywania

W związku z zaleceniami Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych ograniczono ilość przejmowanej dokumentacji tego rodzaju. Kontynuowano tylko przejęcia dokumentacji wynikające z wcześniej podjętych zobowiązań. W 2016 roku dokumentacji niearchiwalnej przejęto łącznie 126,3 metra bieżącego, w tym dokumentacji osobowej 1,2 metra bieżącego, dokumentacji płacowej 567,7 metra bieżącego, a pozostałej dokumentacji 914,3 metra bieżącego. Ponadto na podstawie postanowień sądowych oraz decyzji Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych przejęto nieodpłatnie 0,11 metra bieżącego (162 jednostki) dokumentacji. Na koniec 2016 roku Archiwum posiadało ponad 2,7 kilometra bieżącego (ponad 373 tysiące jednostek ewidencyjnych) dokumentacji niearchiwalnej przejętej po 1 kwietnia 2003 roku oraz 69,6 kilometra bieżącego dokumentacji przejętej w depozyt – łącznie 2,7 kilometra bieżącego dokumentacji.

W roku 2016 w ramach porozumienia zawartego z Marszałkiem Województwa Śląskiego Archiwum prowadziło 12 kontroli przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą w zakresie przechowywania dokumentacji osobowej i płacowej.

Konserwacja i reprografia

Archiwum zawsze wiele uwagi poświęca technicznemu zabezpieczeniu zasobu. W roku sprawozdawczym w ramach konserwacji właściwej zdezynfekowano w komorze fumigacyjnej 418,4 metra bieżącego, konserwacji masowej poddano 151 tysięcy kart z 1619 jednostek archiwalnych (w tym z Archiwów Państwowych w Opolu i Rzeszowie), a konserwacji jednostkowej 3102 karty. Kontynuowano prace profilaktyczne, w tym odkurzono 1048,6 tysiąca metrów bieżących akt, umieszczono w pudłach bezkwasowych 492,5 metra bieżącego, a w teczkach 369,4 metra bieżącego akt, a także spaginowano 1,5 miliona stron. Pracownia introligatorska wykonała m.in. 141 sztuk opraw.

Zdigitalizowano ponad 2,3 tysiąca jednostek archiwalnych, wykonując 385,7 tysięcy skanów, z czego pracownia reprograficzna Archiwum wykonała 108,5 tysiąca skanów z oryginałów. Pozostałe zostały wykonane przez firmy zewnętrzne – 72,1 tysiąca skanów z funduszu przyznanego przez Naczelną Dyрекcję Archiwów Państwowych w ramach konkursu *Digitalizacja 2016* oraz 161,4 tysiąca skanów przez współpracujące z Archiwum środowiska

genealogiczne (Fundacja „Chrońmy Dziedzictwo” w Lublinie i Górnośląskie Towarzystwo Genealogiczne „Silius Radicum” w Piekarach Śląskich). Ponadto wykonano 38,5 tysięcy klitek mikrofilmowych.

W ramach opieki konserwatorskiej katowickiego Archiwum nad Archiwami w Częstochowie, Kielcach i Opolu w dniu 12 kwietnia 2016 roku przeprowadzono wizytę inicjującą współpracę w Archiwum Państwowym w Kielcach (Danuta Skrzypczyk, Katarzyna Kwaśniewicz, Tamara Domanik), natomiast w dniach 20–22 kwietnia 2016 roku Katarzyna Kwaśniewicz oraz Danuta Skrzypczyk zorganizowały w pracowni konserwacji jednostkowej trzydniowe szkolenie dla 4 pracowników z objętych opieką archiwów z zakresu ochrony zbiorów oraz przygotowania konserwatorskiego akt do digitalizacji.

Udostępnianie i popularyzacja zasobu

W 2016 roku liczba użytkowników zasobu wzrosła o około 2,5%, a liczba odwiedzin o około 10%. Spadek odnotowano jedynie w ogólnej liczbie udostępnionych jednostek aktowych o około 5% w stosunku do 2015 roku. Jednak tendencje te nie były takie same w skali całego Archiwum, np. w Oddziale w Pszczynie odnotowano wzrost liczby udostępnionych akt o około 25%, a w Oddziale w Gliwicach nawet o około 30%, przy jednoczesnym spadku liczby użytkowników o około 15%. Spadek liczby udostępnionych jednostek aktowych odnotowano przede wszystkim w Centrali Katowice i w Oddziale w Bielsku-Białej. Znaczny wpływ na spadek w udostępnianiu materiałów archiwalnych w Centrali Katowice miały remonty magazynów (przez pół roku znaczna część zasobu została wyłączona z udostępniania), a w Oddziale w Bielsku-Białej reorganizacja związana z przemieszczeniami zasobów oddziałów w Bielsku-Białej (ze starej siedziby), Oświęcimiu i Żywcu do nowej siedziby w Bielsku-Białej (przez pierwszy kwartał 2016 roku nieczynna była pracownia naukowa).

Korzystającym udostępniono akta z 1471 zespołów. Podobnie jak w latach ubiegłych, wśród korzystających przeważały osoby prowadzące badania o charakterze naukowym i popularnonaukowym (ponad 40% ogólnej liczby użytkowników). Tematyka badań w tej grupie jest trudna do ustalenia, ponieważ nie gromadzi się już informacji dotyczących realizowanych tematów. Jedynie na podstawie udostępnionych zespołów można wnosić, że dominowała problematyka regionalna, głównie dotycząca kwestii społeczno-politycznych, dziejów miejscowości i wybranych instytucji, oraz biografie.

Na stałym poziomie pozostała liczba użytkowników zajmujących się genealogią (ponad 30% wszystkich użytkowników). Kolejną pod względem liczebności grupą byli korzystający deklarujący jako cel odwiedzin dokumentowanie praw własnościowych (około 15% korzystających), co miało związek przede wszystkim z prowadzonymi procesami aktualizacji stanów prawnych nieruchomości znajdujących się w posiadaniu różnych podmiotów.

Wśród badaczy zagranicznych, jak w latach ubiegłych, dominowali Niemcy, którzy stanowili ponad 50% korzystających z zasobów Archiwum cudzoziemców. Ponadto gościli użytkownicy z Austrii, Czech, Ekwadoru, Francji, Holandii, Hongkongu, Izraela, Japonii, Szwecji, USA i Wielkiej Brytanii. Cudzoziemcy prowadzili głównie badania o charakterze genealogicznym.

Najwięcej akt udostępniono do badań o charakterze naukowym i popularnonaukowym (około 45% ogólnej liczby) oraz genealogicznym (ponad 25% ogólnej liczby udostępnionych akt). Struktura udostępnianych materiałów w porównaniu z rokiem 2015 nie uległa generalnej zmianie. Nadal dominowało zainteresowanie dokumentacją XX-wieczną – przede wszystkim aktami administracji rządowej i samorządowej z okresu 1922–1939 i po 1945 roku oraz dokumentacją kartograficzną, a w badaniach genealogicznych – aktami metrykalnymi i stanu cywilnego.

W 2016 roku liczba kwerend nie uległa zasadniczym zmianom zarówno co do ich ogólnej liczby, jak i struktury. Najliczniejszą grupę stanowiły kwerendy o charakterze socjalnym, głównie z dokumentacji o czasowym okresie przechowywania (około 35% wszystkich kwerend). Kolejną grupę stanowiły kwerendy o charakterze genealogicznym (niepełna 20% ogólnej liczby kwerend). Wśród wnioskodawców w tej grupie przeważały osoby prywatne. Trzecią co do liczebności grupę stanowiły wnioski o charakterze własnościowym, a wśród nich kwerendy dotyczące dokumentowania repatriacji i posiadania mienia na terenach byłych wschodnich województw RP. W tej grupie kwerend znaczny procent stanowiły podania z urzędów zajmujących się rozpatrywaniem wniosków odszkodowawczych (poszukiwano głównie dokumentów potwierdzających repatriację i wielkość pozostawionego mienia, posiadanie polskiego obywatelstwa wnioskodawców oraz dokumentów potwierdzających otrzymanie rekompensaty za tzw. mienie zabużańskie). Znaczny procent kwerend o charakterze własnościowym stanowiły poszukiwania do celów spadkowych głównie w oparciu o akta stanu cywilnego.

W grupie *inne* przeważały wnioski składane przez urzędy, a wśród nich większość

miała związek z ustalaniem sytuacji prawnej nieruchomości. Znaczny procent kwerend w tej grupie stanowiły sprawy dotyczące potwierdzenia niemieckiego pochodzenia i wpisania na niemiecką listę narodowościową (*Deutsche Volksliste* – DVL), przy czym wnioskodawcy najczęściej występowali o akta stanu cywilnego, potwierdzające pokrewieństwo i miejsce zamieszkania w latach II wojny światowej, a w niewielkim procencie o ankiety DVL i akta rehabilitacyjne. Na stałym poziomie pozostała liczba zapytań o zasób tutejszego Archiwum. Najmniej było kwerend o charakterze naukowym.

W odpowiedzi na złożone podania w 2016 roku wydano 5 zaświadczeń i 1 odpis z dokumentacji o czasowym okresie przechowywania (12 pozycji zestawienia) oraz 12 032 strony uwierzytelnionych kserokopii i wydruków z materiałów archiwalnych i dokumentacji niearchiwalnej.

W 2016 roku ze zbiorów bibliotek Archiwum liczących łącznie 60 189 zewidencjonowanych pozycji skorzystało 150 czytelników, którzy odwiedzili czytelnie 407 razy i udostępniono im 1050 publikacji.

W roku sprawozdawczym kontynuowano współpracę z miejscowymi placówkami muzealnymi, głównie z Muzeum Historii Katowic, Muzeum Powstań Śląskich w Świętochłowicach, Muzeum Chleba w Radzionkowie, Muzeum Górnośląskim w Bytomiu, Muzeum Ziemi Cieszyńskiej w Cieszynie, Muzeum Zamkowym w Pszczynie, Muzeum Państwowym Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu i Muzeum Zamek w Oświęcimiu oraz muzeami miejskimi w: Bielsku-Białej, Chorzowie, Gliwicach, Kętach, Mikołowie, Raciborzu, Rudzie Śląskiej, Rybniku, Sosnowcu, Tarnowskich Górach, Tychach, Zabrze, Żorach, a także z Oberschlesisches Landesmuseum w Ratingen-Hösel. W ramach tej współpracy Archiwum uczestniczyło w kwerendach wystawienniczych i zorganizowało wspólnie bądź udostępniło materiały na wiele wystaw. Kontynuowano też współpracę z katowickim Oddziałem Instytutu Pamięci Narodowej.

Ponadto: 4 stycznia Archiwum zawarło umowę o współpracy z Muzeum Śląskim w Katowicach w sprawie zorganizowania spotkania promocyjnego publikacji Archiwum *„Dla lepszej wiary naszą ręką podpisawszy...” Autografy znanych postaci z zasobu Archiwum Państwowego w Katowicach*. Promocja albumu autorstwa B. Kalinowskiej-Wójcik i M. Węckiego zorganizowana przez Archiwum i Muzeum Śląskie odbyła się w Muzeum Śląskim 26 stycznia 2016 roku. Promocja tego albumu zorganizowana przez Archiwum i Muzeum w Rybniku odbyła się w siedzibie Muzeum w Rybniku 8 lutego 2016 roku. W siedzibie Muzeum Historii Katowic 14 czerwca 2016 roku odbyła się promocja książki M. Węckiego i

J. Kałuskiej *W okupowanym mieście. Topografia Katowic w latach 1939–1945*; w siedzibie Muzeum w Zabrzu 13 stycznia 2016 roku odbyła się promocja „Kronik Miasta Zabrze” nr 7 z 2015 roku, w której brała udział N. Kania z Oddziału w Gliwicach jako autorka jednego z artykułów.

Intensywnie rozwijała się współpraca m.in. z Fundacją Pobliskie Miejsca Pamięci Auschwitz-Birkenau, Towarzystwem Miłośników Ziemi Żywieckiej w Żywcu, Książnicą Beskidzką w Bielsku-Białej, Książnicą Cieszyńską w Cieszynie, Fundacją Księżnej Daisy von Pless w Wałbrzychu, Biblioteką Śląską w Katowicach, Biblioteką Główną Politechniki Śląskiej w Gliwicach, Archiwum Diecezjalnym w Gliwicach oraz Domem Współpracy Polsko-Niemieckiej w Gliwicach. Pomyślnie kontynuowano współpracę z Uniwersytetem Śląskim w Katowicach (głównie Zakładem Archiwistyki i Historii Śląska Instytutu Historii) i jego Wydziałem Zamiejscowym w Cieszynie oraz Politechniką Śląską w Gliwicach – zapoznawano studentów z zasadami i możliwościami korzystania z zasobu, udostępniano materiały archiwalne i pomieszczenia do prowadzenia ćwiczeń, przyjmowano praktykantów. Warto podkreślić, że wszystkie ćwiczenia metodyczne z zakresu archiwistyki na specjalizacji archiwalnej w Instytucie Historii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach odbywały się na terenie Archiwum, gdzie studentom udostępniano materiały do zajęć.

Wspólnie z Archiwum Państwowym w Opolu i Archiwum Krajowym w Opawie przygotowywana jest publikacja *Regesty dokumentów przechowywanych na Górnym Śląsku*. Tom III: 1451–1475.

Archiwum współpracowało z Biblioteką Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, Instytutem Herdera w Marburgu, Archiwum Krajowym Nadrenii-Westfalii i Oberschlesisches Landesmuseum w Ratingen w dziedzinie wymiany wydawnictw oraz ze Śląską Biblioteką Cyfrową w sprawie współtworzenia platformy cyfrowej, której uczestnikiem jest Archiwum Państwowe w Katowicach.

Archiwum wzięło udział w następujących przedsięwzięciach z różnymi instytucjami:
– w dniach 7–9 czerwca w Centrali Archiwum zorganizowane zostały wspólnie z Centralnym Laboratorium Konserwacji Archiwaliów ogólnopolskie warsztaty „*Przygotowanie na wypadek katastrofy i ratowanie archiwaliów*”. Łącznie wzięło w nich udział 22 pracowników z 21 archiwów z całego kraju (w tym dwóch z AP Katowice). Czterodniowe szkolenie prowadzone przez konserwatorów archiwalnych (Annę Czajkę, Annę Seweryn, Annę Bogdali-Balicką i Magdalenę Wiercińską) miało charakter zajęć teoretycznych i praktycznych;

- 26 listopada Archiwum wzięło udział w Święcie Kina Domowego (Home Movie Day) organizowanego w Filmotece Śląskiej już po raz trzeci. Pracownik Archiwum dr M. Węcki oprowadzał uczestników Święta po Katowicach szlakiem filmu Adama Macury, który jako nastolatek uwiecznił w 1941 roku ówczesny wygląd miasta;
- 14–15 października Archiwum uczestniczyło w *Śląskim Festiwalu Nauki Katowice 2016* zorganizowanym w Międzynarodowym Centrum Kongresowym w Katowicach, gdzie Archiwum miało swoje stoisko promocyjne. Prezentowano wydawnictwa Archiwum. Dr M. Węcki uczestniczył w panelu dyskusyjnym poświęconym schronom przeciwlotniczym z czasów II wojny światowej. Zorganizowano również konkurs *Kto to napisał?*, w którym uczestnicy rozpoznawali autografy znanych postaci historycznych;
- 4 grudnia w Raciborskim Centrum Kultury odbyła się premiera filmu *Raciborska Temida*, której współproducentem i współreżyserem jest pracownik Oddziału w Raciborzu W. Mitręga. Film kręcono również we wnętrzach Oddziału w Raciborzu, a na potrzeby produkcji wykorzystano materiały z zasobu Oddziału.

W ramach współpracy z różnymi placówkami, przede wszystkim oświatowymi, Centrala Archiwum przyjęła ogółem 6 wycieczek grup studentów i uczniów (121 osób), w tym: 11 lutego wycieczkę uczniów Liceum Ogólnokształcącego im. M. Kopernika w Katowicach (21 osób), 10 marca wycieczkę uczniów Powiatowego Zespołu Szkół w Bieruniu (20 osób), 22 kwietnia wycieczkę uczniów XIV Liceum Ogólnokształcącego w Zespole Szkół Elektrycznych i Ogólnokształcących im. mjr H. Sucharskiego (5 osób), 3 czerwca – wycieczkę studentów Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informatyki Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach (24 osoby), 16 czerwca – wycieczkę uczniów II Liceum Ogólnokształcącego im. C.K. Norwida w Tychach (30 osób), 8 grudnia – wycieczkę uczestników kursu archiwalno-kancelaryjnego zorganizowanego przez SAP Oddział w Katowicach (21 osób). Oddział w Bielsku-Białej przyjął 3 wycieczki, w tym: 2 czerwca – wycieczkę pracowników archiwów miejsc pamięci, m.in.: Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau, Muzeum Gross-Rosen w Rogoźnicy, Państwowe Muzeum na Majdanku, Muzeum Stutthof w Sztutowie, Instytut Pamięci Narodowej Centrum Informacji o Ofiarach II Wojny Światowej, Muzeum Powstania Warszawskiego, Centralne Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach-Opolu (25 osób), 15 lutego – wycieczkę uczniów II Liceum Ogólnokształcącego Katolickiego Towarzystwa Kulturalnego w Bielsku-Białej (20 osób); 24 maja – wycieczkę uczniów Technikum Geodezyjnego Zespołu Szkół Budowlanych w Bielsku-Białej (25 osób). Oddział w Cieszynie przyjął 5 wycieczek, w tym: 19 maja –

wycieczkę uczniów Szkoły Podstawowej w Hażlachu (dwie grupy, 90 osób), 21 października – wycieczkę studentów historii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach (10 osób), 23 listopada – wycieczkę studentów historii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach (10 osób), 25 listopada – wycieczkę studentów archiwistyki Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach (20 osób), 8 grudnia – wycieczkę uczniów Liceum Ogólnokształcącego im. A. Osuchowskiego w Cieszynie (25 osób); Oddział odwiedzano także w ramach „Nocy Muzeów”. Oddział w Gliwicach przyjął 2 wycieczki, w tym: 5 lutego – wycieczkę uczniów z Gimnazjum Fundacji „Elementarz” z Katowic (4 osoby) oraz 6 czerwca – grupę katolickich księży z Niemiec (10 osób). Oddział w Pszczynie 28 kwietnia przyjął wycieczkę przedszkolaków ze Studzienic (10 osób), a Oddział w Raciborzu 9 grudnia wycieczkę uczniów Zespołu Szkół – gimnazjum w Pietrowicach Wielkich (10 osób).

W bielskim oddziale Archiwum Państwowego w Katowicach 2 czerwca 2016 roku przeprowadzono zajęcia z grupą uczestników warsztatów dla pracowników archiwów miejsc pamięci. Warsztaty związane były z problematyką przejmowania, zabezpieczania, przechowywania i udostępniania dokumentacji. W trakcie zajęć, prowadzonych przez kierownika Oddziału Pawła Hudzika, zapoznano grupę ze zmianami organizacyjnymi, jakich w ciągu ostatnich lat dokonano w związku z utworzeniem nowego Oddziału Archiwum w Bielsku-Białej. Prowadzący zajęcia omówił problemy oraz ich rozwiązania praktyczne zastosowane podczas przeprowadzki i łączenia byłych Oddziałów (planowanie przeprowadzki, transport akt, fumigacja, odkurzanie, scalanie ewidencji). Uczestnicy warsztatów mieli okazję zapoznać się z nowoczesnymi rozwiązaniami zastosowanymi w magazynach archiwalnych, pracowni naukowej oraz na stanowiskach pracy archiwistów. Zaprezentowano również wybrane przykłady materiałów archiwalnych przechowywanych w Oddziale.

Uczestników wszystkich wycieczek zapoznawano z historią, działalnością i zasobem Archiwum, przygotowywano także okolicznościowe wystawy dokumentów. Archiwum przyjęło łącznie 20 wycieczek (2210 osób), w tym 2 oddziały otworzyły swoje podwoje dla indywidualnych zwiedzających podczas Nocy Muzeów – Oddział w Bielsku-Białej odwiedziło 630 osób, a Oddział w Cieszynie 1200 osób.

Kontynuowana była w roku sprawozdawczym współpraca ze szkołami. W ramach tej współpracy przeprowadzono 6 lekcji:

Centrala Katowice (3 lekcje):

- 8 kwietnia, temat: *Zbiory kartograficzne Archiwum Państwowe w Katowicach* – dla studentów archiwistyki Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach (20 słuchaczy),
- 7 lipca, temat: *Specyfika działalności Oddziału VII* – dla studentów archiwistyki Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach (2 słuchaczy),
- 16 czerwca, temat: *Przeprowadzanie kwerend ze szczególnym uwzględnieniem poszukiwania dokumentów dotyczących Tychów i odczytywania niemieckojęzycznych dokumentów rękopiśmiennych* – dla uczniów II Liceum Ogólnokształcącego im. C.K. Norwida w Tychach (30 słuchaczy);

Oddział w Bielsku-Białej (2 lekcje):

- 15 lutego, temat: *Archiwum Państwowe w Katowicach Oddział w Bielsku-Białej miejscem zdobywania wiedzy historycznej* – dla uczniów II Liceum Ogólnokształcącego Katolickiego Towarzystwa Kulturalnego w Bielsku-Białej (20 słuchaczy),
- 24 maja, temat: *Kataster galicyjski w zasobie Oddziału w Bielsku-Białej* – dla uczniów Technikum Geodezyjnego Zespołu Szkół Budowlanych w Bielsku-Białej (25 uczniów);

Oddział w Raciborzu (1 lekcja):

- 9 grudnia, temat: *Zapoznanie się z podstawowymi źródłami historycznymi oraz metodologią ich wykorzystania w ramach warsztatu naukowego historyka* – dla uczniów Zespołu Szkół – gimnazjum w Pietrowicach Wielkich (9 uczniów).

Pracownicy Archiwum ogłosili na różnych forach 26 odczytów i prelekcji:

– dla młodzieży:

Domanik T., Kwaśniewicz K.: *Masowe odkwaszanie akt i ich konserwacja* – prelekcja dla studentów Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informatyki Uniwersytetu Śląskiego. Katowice 3 czerwca;

Domanik T., Kwaśniewicz K.: *Masowe odkwaszanie akt i ich konserwacja* – prelekcja dla uczniów Liceum Ogólnokształcącego im. M. Kopernika w Katowicach, Katowice 11 lutego;

Domanik T., Kwaśniewicz K.: *Masowe odkwaszanie akt i ich konserwacja* – prelekcja dla uczniów Powiatowego Zespołu Szkół w Bieruniu, Katowice 10 marca;

Dudek A.: *Specyfika pracy w Archiwum. Historia, działalność i zasób Archiwum Państwowego w Katowicach* – prelekcja dla uczniów XIV Liceum Ogólnokształcącego w Zespole Szkół Elektrycznych i Ogólnokształcących im. mjr H. Sucharskiego w Katowicach, Katowice 22 kwietnia;

- Hudzik P.: *Historia, działalność i zasób Oddziału w Bielsku-Białej, ze szczególnym uwzględnieniem różnorodności przechowywanych archiwaliów* – prelekcja dla studentów Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, kierunek Infobrokerstwo, zarządzanie dokumentacją i archiwistyka, Bielsko-Biała 21 listopada;
- Machej A.: *Historia, działalność i zasób Oddziału w Cieszynie* – prelekcja dla wycieczki uczniów Szkoły Podstawowej w Hażlachu, Cieszyn 19 maja (dwie grupy);
- Małusecki B.: *Historia, działalność i zasób Oddziału w Gliwicach* – prelekcja dla wycieczki uczniów z gimnazjum Fundacji „Elementarz” z Katowic, Gliwice 5 lutego,
- Małusecki B.: *Metody przeprowadzania kwerend w zasobach archiwalnych* – prelekcja dla słuchaczy Podyplomowego Studium Konserwacji w Wyższej Szkole Technicznej w Katowicach, Gliwice 19 listopada,
- Matuszek E.: *Historia, działalność i zasób Archiwum Państwowego w Katowicach* – prelekcja dla uczniów II Liceum Ogólnokształcącego im. C.K. Norwida w Tychach, Katowice 15 czerwca,
- Mitręga W.: *Z dziejów źródeł pisanych. Od średniowiecza do czasów współczesnych* – prelekcja dla wycieczki uczniów z gimnazjum w Pietrowicach Wielkich, Racibórz 9 grudnia,
- Słysz-Szczucka K.: *Organizacja Archiwum Państwowego w Katowicach i sposób korzystania z materiałów archiwalnych w pracowni naukowej Archiwum* – prelekcja dla studentów Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 3 czerwca,
- Słysz-Szczucka K.: *Organizacja Archiwum Państwowego w Katowicach i sposób korzystania z materiałów archiwalnych w pracowni naukowej Archiwum* – prelekcja dla uczniów Liceum Ogólnokształcącego im. M. Kopernika w Katowicach, Katowice 11 lutego,
- Słysz-Szczucka K.: *Organizacja Archiwum Państwowego w Katowicach i sposób korzystania z materiałów archiwalnych w pracowni naukowej Archiwum* – prelekcja dla uczniów Powiatowego Zespołu Szkół w Bieruniu, Katowice 10 marca,
- inne:
- Husar B.: *Poznajemy postaci naszych bohaterów, pułkownik Emil Słatyński i pułkownik Emil Mentel* – prelekcja dla słuchaczy Uniwersytetu III Wieku w Żywcu, 14 maja,
- Krupa S.: *Ratowanie akt Oddziału w Raciborzu Archiwum Państwowego w Katowicach w czasie powodzi w 1997 roku* – prelekcja wygłoszona w trakcie ogólnopolskich warsztatów

Przygotowanie na wypadek katastrofy i ratowanie archiwaliów, które odbyły się w Centrali Katowice, 9 czerwca,

Kurdyk B.: *Zmiany w przepisach archiwalnych* – wykład wygłoszony w trakcie spotkania szkoleniowego *Wykorzystanie modułu „archiwum zakładowe” w SOD FINN 8 SQL* zorganizowanego przez Urząd Miasta w Siemianowicach Śląskich, 30 marca,

Małusecki B.: *Geneza powstania domu pamięci* – prelekcja i prezentacja na spotkaniu otwierającym cykl „Drogi i korzenie” w Domu Pamięci Żydów Górnośląskich w Gliwicach, 25 lutego,

Małusecki B.: *Historia, działalność i zasób Oddziału w Gliwicach* – prelekcja dla wycieczki księży katolickich z Niemiec, Gliwice, 6 czerwca,

Małusecki B.: *Karl Schabik i jego koncepcja miasta ogrodu (Gliwice)*. – prelekcja w trakcie obchodów Dni Dziedzictwa Kulturowego, Muzeum w Gliwicach, 17 września,

Matuszek P.: *Giszowiec – ludzie tworzący osiedle górnicze, zachęta do badań nad historią rodziny* – prelekcja w Miejskim Domu Kultury „Szopienice-Giszowiec”, 16 marca,

Matuszek P.: *Giszowiec – zasiedlenie nowo powstałego osiedla górniczego. Przyczynek do badań genealogicznych giszowieckich rodzin* – prelekcja w Miejskim Domu Kultury „Szopienice-Giszowiec”, 16 marca,

Skrzypczyk D.: *Papier wszystko zniesie* – prelekcja w Muzeum Historii Katowic, 12 lipca,

Węcki M., Borówka T.: *„Wilczy szaniec” w Panewnikach. Odkrycie kwatery dowodzenia gauleitera Fritza Brachta*. – prelekcja w Miejskim Domu Kultury w Katowicach-Ligocie, 13 czerwca,

Węcki M., Borówka T.: *Przetrzeć apokalipsę. Katowickie schrony przeciwlotnicze w latach drugiej wojny światowej* – spotkanie promocyjno-edukacyjne pt. *Wojenne Katowice 1939–1945* w Muzeum Historii Katowic, 14 czerwca,

Węcki M.: *Wojny śląskie w zasobie Archiwum Państwowego w Katowicach* – prelekcja dla uczestników konferencji *W dobie wojen śląskich* zorganizowanej przez Archiwum Państwowe w Katowicach i Studenckie Koło Historyków Uniwersytetu Śląskiego, 9 grudnia.

W 2016 roku Archiwum zorganizowało 5 samodzielnych wystaw (w tym 1 multimedialną):

Plakaty i afisze Teatru Polskiego w Bielsku-Białej – wystawa okolicznościowa prezentowana w oddziale Archiwum w Bielsku-Białej w ramach Nocy Muzeów, Bielsko-Biała 14 maja;

Archiwalia bielskiego oddziału Archiwum Państwowego w Katowicach – wystawa okolicznościowa prezentowana w oddziale Archiwum w Bielsku-Białej w ramach Nocy Muzeów, Bielsko-Biała 14 maja.;

Wielowyznaniowość Śląska Cieszyńskiego. Materiały dotyczące sytuacji religijnej z zasobu Archiwum Państwowego w Cieszynie – wystawa okolicznościowa prezentowana w oddziale Archiwum w Cieszynie w ramach Nocy Muzeów, Cieszyn 20/21 maja;

Kościoty na Śląsku Cieszyńskim. Materiały ikonograficzne z zasobu Archiwum Państwowego w Cieszynie – wystawa okolicznościowa prezentowana w formie prezentacji multimedialnej w oddziale Archiwum w Cieszynie w ramach Nocy Muzeów, Cieszyn 20/21 maja;

Między Austrią a Prusami. Wojny śląskie w zasobie Archiwum Państwowego w Katowicach – wystawa okolicznościowa prezentowana w Centrali Archiwum, Katowice 29 listopada (wernisaż).

Wspólnie z innymi instytucjami zorganizowano 2 wystawy:

Dom utracony – wystawa Fundacji *Pobliskie Miejsca Pamięci* zorganizowana przy współudziale Oddziału w Bielsku-Białej, materiały z Oddziału w Bielsku-Białej (otwarcie 22 kwietnia w Centrum Obsługi Turystów w Oświęcimiu-Brzezince);

Królewskie miasto Lanckorona w dokumentach – wystawa Gminnego Ośrodka Kultury w Lanckoronie z okazji 650-lecia lokacji miasta, materiały z Oddziału w Bielsku-Białej (otwarcie 8 czerwca w Gminnym Ośrodku Kultury w Lanckoronie).

Archiwum brało udział w przygotowaniu i udostępniło materiały na 7 wystaw:

Katowice – muzyczna metropolia – wystawa zorganizowana przez Muzeum Historii Katowic (otwarcie 8 grudnia);

Sztuka konserwacji – wystawa zorganizowana przez Muzeum Historii Katowic (otwarcie 14 maja);

Wetnowiec-Józefowiec – dzielnice Katowic. – wystawa zorganizowana przez Muzeum Historii Katowic (otwarcie 19 grudnia);

Poprzez granice, łągi, morza. Wojenna odyseja Żołnierzy Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie – wystawa organizowana przez Instytut Pamięci Narodowej Oddział w Katowicach (otwarcie w 2017 roku);

125-lecie poświęcenia Kościoła pw. św. Apostołów Piotra i Pawła w Świętochłowicach – wystawa organizowana przez Muzeum Powstań Śląskich w Świętochłowicach (otwarcie

25 września);

Memento Mori. Pochówki panów pszczyńskich – wystawa zorganizowana przez Muzeum Zamkowe w Pszczynie, materiały z zasobu Oddziału w Pszczynie (otwarcie 16 września);

Tajemnice Puszczy Pszczyńskiej – wystawa zorganizowana przez Muzeum Miejskie w Tychach, materiały z zasobu Oddziału w Pszczynie (otwarcie 18 marca).

W 2016 roku Archiwum prezentowało przygotowane wcześniej wystawy:

Wojciech Korfanty – współtwórca II Rzeczypospolitej w siedzibie Miejskiej Biblioteki Publicznej w Katowicach (październik–listopad);

Był sobie dokument... w siedzibach Muzeum Saturn w Czeladzi (luty) i Muzeum Miasta Jaworzna. (wrzesień–listopad);

Miasta Górnego Śląska i Zagłębia 1939–1945 w siedzibach Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Katowicach Filia w Pszczynie (kwiecień–maj) i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Jaworznie (wrzesień);

„Dla lepszej wiary ręką naszą podpisawszy...”. Autografy znanych postaci z zasobu Archiwum Państwowego w Katowicach w siedzibach Oddziałów w Raciborzu (kwiecień – maj) i w Cieszynie. (20/21 maja) oraz w siedzibie Muzeum w Rybniku (luty – marzec);

Z dziejów Temidy na Górnym Śląsku w siedzibie Biblioteki Miejskiej w Mikołowie (wrzesień–grudzień);

Pamięć o powstaniach śląskich w XX wieku. Uczestnicy – Pomniki – Rocznicze w siedzibie Oddziału w Raciborzu (grudzień).

Ponadto w siedzibie Archiwum prezentowane były 4 wystawy obce (w tym jedna w dwóch oddziałach):

O górnos Śląskim (i rybnickim) górnictwie krótka opowieść – przygotowana przez Muzeum w Rybniku; prezentacja w Centrali Katowice (luty–marzec);

Jerzy Giedroyc i jego dzieło. Dorobek Biblioteki „Kultury” – wystawa powstała z inicjatywy Fundacji Kultury Paryskiej z siedzibą w Warszawie (autorka i kurator: dr Małgorzata Ptasińska; ekspozycja i katalog w czterech wersjach językowych: *Jerzy Giedroyc i jego dzieło. Dorobek Biblioteki „Kultury”* zrealizowane dzięki dofinansowaniu ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego); prezentacja w Centrali Katowice i w Oddziale w Bielsku-Białej (czerwiec–lipiec);

Friederike i Friedrich Wilhelm von Reden – matka Kotliny Jeleniogórskiej i ojciec górnos Śląskiego przemysłu – przygotowana przez Niemieckie Forum Kultury Europy

Środkowej i Wschodniej (Deutsches Kulturforum östliches Europa) w Poczdamie wraz z Muzeum Uniwersytetu Wrocławskiego oraz Związkiem Gmin Karkonoskich; prezentacja w Oddziale w Raciborzu (luty–marzec).

Utracone nadzieje. Ludność żydowska w województwie śląskim/katowickim w latach 1945–1970 – przygotowana przez katowicki Oddział Instytut Pamięci Narodowej; prezentacja w Centrali Katowice (wrzesień–listopad).

O Archiwum i jego zasobie ukazały się następujące **informacje medialne**:

– audycje radiowe:

B. Kalinowska-Wójcik – wywiad dla Radia Katowice na temat publikacji *„Dla lepszej wiary ręką naszą podpisawszy...” Autografy znanych postaci z zasobu Archiwum Państwowego w Katowicach* (wywiad 30 stycznia),

P. Hudzik – wywiad dla Radia Bielsko dotyczący Nocy Muzeów organizowanej w Oddziale (emisja 11 maja, godz. 18.30; <http://krakow.tvp.pl/25015822/dom-utracony-brzezinka-wystawa-poswiecona-wysiedlonym>),

Relacja Radia Katowice z wystawy wypożyczonej przez Fundację Kultury Paryskiej *„Jerzy Giedroyc i jego dzieło. Dorobek Biblioteki „Kultury”* prezentowanej w AP Katowice (31 maja);

– audycje telewizyjne:

J. Sowa – wywiad dla TVP Katowice, w programie *Co, gdzie, kiedy* na temat wystawy wypożyczonej przez Fundację Kultury Paryskiej *Jerzy Giedroyc i jego dzieło. Dorobek Biblioteki „Kultury”* prezentowanej w AP Katowice i Oddziale w Bielsku-Białej (6 emisji 13–18 czerwca),

Relacja TVP Katowice z wernisażu wystawy wypożyczonej przez Fundację Kultury Paryskiej *Jerzy Giedroyc i jego dzieło. Dorobek Biblioteki „Kultury”* prezentowanej w AP Katowice i Oddziale w Bielsku-Białej i wywiad z Anną Bernhardt, przedstawicielką Stowarzyszenia Instytutu Literackiego Kultura w Maisons-Laffitte (31 maja),

T. Hajewski – wywiad dla TV Prizma, kanału 1 telewizji chorwackiej po referacie wygłoszonym na konferencji w Zagrzebiu (emisja 26 listopada, Chorwacja);

P. Hudzik – wywiad dotyczący wystawy *Dom utracony* dla TVP Kroniki Krakowskiej (emisja 22 kwietnia, godz. 18.30);

– publikacje prasowe:

- Ł. Klimaniec: *Materiały historyczne powinny wrócić do Bielska-Białej* – informacja o archiwaliach przechowywanych w Archiwum Narodowym w Krakowie, „Dziennik Zachodni” z 29 lutego 2016 r.,
- M. Bednarek: *Ujawniono niezwykły film z 1941 r.* – informacja o udziale M. Węckiego w opracowaniu naukowym filmu z okresu okupacji, „Gazeta Wyborcza” z 15 czerwca 2016 r.,
- O wojennych Katowicach w MHK* – informacja o imprezie „wojenne Katowice 1939–1945” w Muzeum Historii Katowic z udziałem M. Węckiego, „Dziennik Zachodni” z 15 czerwca 2016 r.,
- Informacja o promocji książki pt. *„Dla lepszey wiary ręką naszą podpisawszy... Autografy znanych postaci z zasobu Archiwum Państwowego w Katowicach*, „Śląsk” 2016, nr 2 (243), s. 82,
- Informacja o wykładach M. Węckiego na temat Katowic w Muzeum Historii Katowic i Domu Kultury w Ligocie, „Dziennik Zachodni” z 13 czerwca 2016 r.,
- Wystawa „Jerzy Giedroyc i jego dzieło”* – informacja o wernisażu wystawy w Archiwum Państwowym w Katowicach, „Dziennik Zachodni” z 28–29 maja 2016 r.,
- J. Krzyk: *Tacyt za odkrycie Tacyta z Pszczyny*, „Gazeta Wyborcza” z 10 czerwca 2016 r.,
- Stare akta wróć?* – wywiad z P. Hudzikim, kierownikiem Oddziału w Bielsku-Białej, na temat akt byłego Oddziału w Żywcu, „Kronika Beskidzka” z 25 lutego 2016, nr 8,
- Informacja o wystawie *Dom utracony* współorganizowanej przez Oddział w Bielsku-Białej, „Oświęcimska Gmina” z kwietnia 2016, nr 4,
- Informacja dotycząca wystawy *Dom utracony* – na stronie głównego organizatora www.auschwitz-podobozy.org [21.04.2016],
- Informacja dotycząca wystawy *Dom utracony* – na stronie głównego organizatora www.oswiecim-gmina.pl [27.04.2016],
- Informacja dotycząca wystawy *Dom utracony* – www.gazetakrakowska.pl/wiadomosci [22.04.2016],
- Noc Muzeów 2016 w Bielsku-Białej* – informacja o Nocy Muzeów w Oddziale w Bielsku-Białej, www.dariuszgajny.pl/nocwbielsku, [14.05.2016],
- Informacja o Nocy Muzeów w Oddziale w Bielsku-Białej – www.pelnakultura.info/w/impreza [14.05.2016],

Informacja o wystawie „*Jerzy Giedroyc i jego dzieło. Dorobek Biblioteki Kultury*” prezentowanej w Oddziale w Bielsku-Białej – www.pelnakultura.info/w/impreza [30.06.2016],

Katowice. Święto kina domowego– informacja, m.in. o udziale M. Węckiego w tym przedsięwzięciu www.portalsamorzadowy.pl [23.11.2016],

Z piwnic i strychów do kin. Home Movie Day w Kosmosie– informacja, m.in. o udziale M. Węckiego w tym przedsięwzięciu www.cojestgrane24.wyborcza.pl [23.11.2016],

Raciborska Temida to nowa produkcja filmowego duetu raciborzan. (W. Mitręga) – www.dziennikzachodni.pl/wiadomosci/raciborz [26.07.2016],

Matka kotliny jeleniogórskiej i ojciec górnośląskiego przemysłu. Raciborski Oddział Archiwum Państwowego zaprasza na wystawę – www.naszaciborz.pl [05.02.2016],

Raciborski Oddział Archiwum Państwowego zaprasza na wystawę – www.naszaciborz.pl [01.06.2016],

Pierwszy zwiastun filmu dokumentalnego o historii-raciborskiego wymiaru sprawiedliwości – www.naszaciborz.pl [12.06.2016],

Szczypiński i Mitręga kręcą nowy film, zobacz zwiastun – www.naszaciborz.pl [13.06.2016],

Drugi zwiastun „Raciborskiej Temidy”. Nowy film Adriana Szczypińskiego i Wojciecha Mitręgi – www.naszaciborz.pl [12.09.2016].

„*Raciborska Temida*”. *Już po premierze* – www.naszaciborz.pl. [04.12.2016].

Działalność naukowa

W Archiwum zorganizowano cztery zebrania naukowe, na których referaty wygłosili:

dr Bogdan Kloch: *Górnictwo – chciane czy niechciane dziedzictwo Śląska*;

Bolesław Piecha: *Przyczyny powstania i koncepcja wystawy „O górnośląskim (i rybnickim) górnictwie krótka opowieść”*;

Katarzyna Kwaśniewicz: *Podsumowanie udziału Archiwum Państwowego w Katowicach w projektach Program Wieloletni Kultura+ Priorytet „Digitalizacja”*;

Bogusław Małusecki: *Sprawozdanie z udziału w Międzynarodowej konferencji archiwalnej CISA, Paryż 2015*;

Anna Bernhardt: *Wczoraj i dziś Instytutu Literackiego Kultura w Maisons-Laffitte w portalu kulturaparyska.com*;

Maria Wrede: *Archiwum Instytutu Literackiego Kultura – porządkowanie i informacja o zawartości*;

dr Jan Habdas: *Polska emigracja w Teksasie*.

Indywidualnie pracownicy Archiwum brali **udział** w następujących **sesjach i konferencjach naukowych z oryginalnymi referatami:**

– w sesjach krajowych:

Banduch R., Mączka M.: *Mapy i plany dotyczące górnictwa złota i arsenu w Złotym Stoku w zbiorach Archiwum Państwowego w Katowicach*. I Warsztaty: Dziedzictwo i Historia Górnictwa, Złoty Stok 14–15 kwietnia;

Czarnecka D.: *Aborcje w KL Auschwitz – historyczne spojrzenie na obecny spór bioetyczny*. Konferencja Naukowa *Bioetyka*. Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Warszawa 26 lutego;

Greiner P.: *Wkład Archiwum Państwowego w Katowicach w upowszechnienie źródeł do dziejów Powstań Śląskich i plebiscytu górnośląskiego przez ich digitalizację i publikację w Internecie*. Konferencja Naukowa *95 lat refleksji na powstaniach śląskimi. Fakty a pamięć – prolog do obchodów 100-lecia Powstań Śląskich*. Muzeum Śląskie w Katowicach, Muzeum Powstań Śląskich w Świętochłowicach, Instytut Historii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Katowice 28 kwietnia;

Greiner P.: *Bogactwo i ubóstwo archiwów na Górnym Śląsku*. Konferencja Naukowa *Co można wydobyć z okładek dawnych ksiąg metrykalnych? Księga metrykalna z Mszany Śląskiej (1638–1775)*. Wydział Teologiczny Uniwersytetu Śląskiego, Archiwum Archidiecezjalne w Katowicach. Katowice 2 czerwca;

Hudzik P.: *Archiwalia do historii Dankowic w zasobie Archiwum Państwowego w Katowicach Oddział w Bielsku-Białej*. Ogólnopolska konferencja naukowa *Dankowice przeszłość i teraźniejszość*. Uniwersytet Śląski w Katowicach. Dankowice 10 grudnia;

Husar B.: *Dokument wiarygodnym świadkiem historii – z doświadczeń w działalności edukacyjnej i popularyzatorskiej Oddziału w Bielsku-Białej Archiwum Państwowego w Katowicach*. Ogólnopolska konferencja archiwistów i historyków *Educare necesse est – ale jak i dlaczego?*. Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych. Kraków 21 czerwca;

Kania N.: *Klub pływacki Friesen*. VII Konferencja naukowa *Kultura fizyczna w Zabrze*. Muzeum Miejskie w Zabrze. Zabrze 24 października;

Kurdyk B.: *Wdrożenie EZD w urzędach województwa śląskiego*. Ogólnopolska konferencja *Rola archiwów w procesie wprowadzania systemu Elektronicznego Zarządzania Dokumentacją – cele i założenia oraz ich realizacji. Z doświadczeń archiwów szkół wyższych, instytucji naukowych i kulturalnych*. Uniwersytet Śląski. Katowice 21 listopada;

Małusecki B.: *Akta przemysłowe w Archiwum Państwowym w Katowicach Oddział w Gliwicach*. Promocja książki D. Reclawa: *Przemysł Górnego Śląska na dawnej fotografii do 1945 roku ze zbiorów Muzeum w Gliwicach*. T. I: *Górnictwo*. Gliwice 2015. Muzeum w Gliwicach. Gliwice 18 marca;

Małusecki B. (z P. Boroniem): *Przemiany w przestrzeni sakralnej Gliwic do 1914 roku*. Ogólnopolska konferencja naukowa: *Architektura miast. Architektura sakralna XIX i pierwszej połowy XX wieku*. Pomorskie Centrum Kultury. Bydgoszcz 15–16 września;

Mączka M. (z M. Styszem): *Interwencyjne prace dokumentacyjne jako czynnik nietypowych odkryć na przykładzie jaskini Radochowskiej i sztolni Dino w Walimiu*. I Warsztaty Dziedzictwo i Historia Górnictwa. Złoty Stok 14–15 kwietnia;

Węcki M.: „Szczyt bezczelności”. *Wojenne i powojenne losy Ernsta Obsta – kreisleitera NSDAP w Tarnowskich Górach*. Sesja popularnonaukowa z okazji 490-lecia miasta Tarnowskie Góry. Muzeum w Tarnowskich Górach, Urząd Miasta Tarnowskie Góry. Tarnowskie Góry 29–30 listopada; 1

Węcki M.: *Nazistowski mecenat w okupowanych Katowicach. Wojenne losy górnośląskiego kompozytora Fritza Lubricha*. XVI Katowicka Konferencja Naukowa *Założyciele miasta oraz mecenasi nauki, kultury i sztuki w dziejach Katowic*. Muzeum Historii Katowic, Polska Akademia Nauk Oddział w Katowicach, Polskie Towarzystwo Historyczne Oddział w Katowicach. Katowice 7–8 września;

– w sesjach międzynarodowych:

Hajewski T.: *Polish immigrants in Iran during the Second World War*. 23. Międzynarodowe Sympozjum Naukowe *Migration of population. The phenomenon of refugeeism*. Bosniak National Community for the City of Zagreb, Institut for Migration and Ethnic Studies in Zagreb, Mulla Sadra Foundation in Sarajewo. Zagrzeb (Chorwacja) 18–19 listopada.

Pracownicy Archiwum brali udział w następujących **projektach badawczych**:

Monografia Kęt. Organizator: Urząd Gminy w Kętach. Uczestnik: Paweł Hudzik;

Monografia Zatora. Organizator: Urząd Miejski w Zatorze. Uczestnik: Paweł Hudzik;

Monografia Andrychowa. Organizator Urząd Miejski w Andrychowie. Uczestnik: Paweł Hudzik;

Tyski słownik biograficzny. Organizator: Muzeum Miejskie w Tychach. Uczestnicy: Elżbieta Matuszek, Piotr Matuszek.

Archiwum opublikowało:

„Szkice Archiwalno-Historyczne” nr 13;

Pracownicy Archiwum opublikowali ponadto:

– artykuły w czasopismach i pracach zbiorowych:

Banduch R.: *Rodzaje dokumentacji współczesnej*. [W:] *Kancelaria i archiwum zakładowe. Podręcznik*. Wyd. piąte popr. i rozsz. Red. E. Borodij. Warszawa 2016. Z. 2, ss. 18.

Banduch R.: *Porządkowanie dokumentacji aktowej*. [W:] *Kancelaria i archiwum zakładowe. Podręcznik*. Wyd. piąte popr. i rozsz. Red. E. Borodij. Warszawa 2016. Z. 7, s. 1–13.

Banduch R.: *Porządkowanie niektórych rodzajów dokumentacji nieaktowej*. [W:] *Kancelaria i archiwum zakładowe. Podręcznik*. Wyd. piąte popr. i rozsz. Red. E. Borodij. Warszawa 2016. Z. 7, s. 15–31.

Banduch R., M. Mączka: *Mapy i plany dotyczące górnictwa złota i arsenu w Złotym Stoku w zbiorach Archiwum Państwowego w Katowicach*. [W:] *Materiały I Warsztatów Dziedzictwa i Historii Górnictwa w Złotym Stoku*. Wrocław 2016, s. 7–8.

Czarnecka D.: *Doświadczenia obozów koncentracyjnych – obozowa socjalizacja i jej wpływ na rozwinięcie KZ-syndromu*. [W:] *Medycyna w cieniu nazizmu*. Red. M. Musielak, K. Głodowska. Poznań 2015, s. 184–194.

Czarnecka D.: *Inexpressible memory. The literary foundations of the construction of the keys to understanding of border experience*. [W:] *Alternative memory – alternative history. Reconstruction of the past in the central and eastern Europe*. Red. P. Bałdys, K. Piątek. Gdynia–Bielsko-Biała 2015, s. 75–89.

Czarnecka D.: *Procesy w Dachau. Sprawiedliwość zwycięska czy sprawiedliwość zwycięzców?* [W:] *Wina i kara. Społeczeństwa wobec rozliczeń zbrodni popełnionych przez reżimy totalitarne w latach 1939–1956*. Red. P. Pleskot. Warszawa 2015, s. 74–96.

Greiner P.: *Adam Kałuża (1931–2015)*. „Szkice Archiwalno-Historyczne” nr 13, 2016, s. 213–216.

Greiner P.: *Gdzie jest ten Śląsk?*. „Fabryka Silesia” 2016, nr 3, s. 14–19.

Greiner P.: *Sprawozdanie Dyrektora Archiwum Państwowego w Katowicach za 2015 rok*. „Szkice Archiwalno-Historyczne” nr 13, 2016, s. 223–242.

Greiner P.: *Wkład Archiwum Państwowego w Katowicach w upowszechnianiu źródeł do dziejów powstań śląskich i plebiscytu górnośląskiego przez ich digitalizację i publikację w Internecie*. „Śląski Almanach Powstańczy”. T. II, 2016, s. 93–97.

- Husar B.: *Oddział Archiwum Państwowego w Żywcu zakończył działalność*. „Gronie” 2016, T. XVI, s. 255–258.
- Husar B.: *Wywłaszczenie mieszkańców Starego Żywca w związku z budową zbiornika wodnego w Tresnej w świetle materiałów archiwalnych*. [W:] *Stary Żywiec nasze utracone dziedzictwo*. Red. H. Kupczak. Żywiec 2016, s. 22–36.
- Husar B.: *Z ziemi żywieckiej na Ziemię Ognistą. Podpułkownik Słatyński (1897–1956)*. „Kalendarz Beskidzki” 2016, s. 100–105.
- Kalinowska-Wójcik B.: *Ezechiel Zivier przypomniany: biografia archiwisty i historyka*. „Dziennik Zachodni” z 11–12 czerwca 2016 r.
- Kania N.: *Zbiory Archiwum Państwowego w Katowicach Oddziału w Gliwicach dotyczące dziejów Górnego Śląska w czasie I wojny światowej*. [W:] *Górny Śląsk a I wojna światowa*. Red. J. Racięski, M. Witkowski, Katowice 2015, s. 203–227.
- Konstanty M.: *Pszczyna przed 100 laty w lokalnej prasie (styczeń–czerwiec 1916)*. „Głos Pszczyński” z 29 października 2016, nr 17/574.
- Konstanty M.: *Mosty w parku zamkowym w Pszczynie w XIX i pierwszej połowie XX wieku*. „Szkice Archiwalno-Historyczne” nr 13, 2016, s. 191–199.
- Konstanty M.: *Pszczyna przed 100 laty w lokalnej prasie (styczeń–czerwiec 1916)*. „Głos Pszczyński” nr 13/574 z 29 lipca 2016,.
- Konstanty M.: *Pszczyna przed 100 laty w lokalnej prasie (styczeń–czerwiec 1916)*. „Głos Pszczyński” nr 23/574 z 29 grudnia 2016.
- Krupa S.: *Rodzina hrabiów Sobków z Kornic na Koszęcinie*. „Szkice Archiwalno-Historyczne” nr 13, 2016, s. 55–75.
- Kwaśniewicz K., D. Skrzypczyk: *Specyfika pracy i problemy konserwatorskie na przykładzie archiwaliów na podłożu papierowym pochodzących z Archiwum Państwowego w Katowicach*. „Rocznik Muzeum Górnośląski Park Etnograficzny w Chorzowie” nr 3, 2015, s. 195–203.
- Małusecki B. (współautor): *Atlas historyczny miast polskich*. T. IV *Śląsk*, Z. 15: *Gliwice*. Red. A. Barciak, M. Sepiał. Wrocław 2015, s. 16–24.
- Małusecki B.: *Sprawozdanie z wyjazdu do Paryża 16–20 października 2015 roku*. „Szkice Archiwalno-Historyczne” nr 13, 2016, s. 243–246.
- Matuszek P.: *Ludwik Domański (1946–2012)*. „Szkice Archiwalno-Historyczne” nr 13, 2016, s. 209–212.

- Matuszek P.: *Zofia Boda-Krężel (1925–2015)*. „Szkice Archiwalno-Historyczne” nr 13, 2016, s. 203–207.
- Mączka M., M. Stysz: *Interwencyjne prace dokumentacyjne jako czynnik nietypowych odkryć na przykładzie jaskini Radochowskiej i sztolni Dino w Walimiu*. [W:] *Materiały I Warsztatów Dziedzictwa i Historii Górnictwa w Złotym Stoku*. Wrocław 2016, s. 51–53.
- Mitrega W.: *Karnawał wolności na łamach tygodnika „Solidarność” na bazie zasobów bibliotecznych Archiwum Państwowego w Katowicach Oddział w Raciborzu*. <https://odra1945.wordpress.com> [29.11.2016].
- Sieranc-Guzdek J.: *Zarząd Miejski i Miejska Rada Narodowa w Kętach w 1945 roku w świetle wybranych archiwaliów przechowywanych w Archiwum Państwowym w Katowicach Oddział w Bielsku-Białej*. [W:] *Kęty. Wokół społeczności. Studia i szkice z dziejów miasta i okolicy*. Red. M. Tylza-Janosz. Kęty 2016, s. 73–109.
- Sowa J.: *Sprawozdanie z udziału w projekcie Inwentarz archiwum Instytutu Literackiego „Kultura” za lata 2012–2015*. „Szkice Archiwalno-Historyczne” nr 13, 2016, s. 247–254.
- Węcki M.: *Ewakuacja prowincji górnośląskiej przez władze niemieckie w styczniu 1945 – plany i rzeczywistość*. [W:] *Kierunek Loslau. Marsz ewakuacyjny więźniów oświęcimskich w styczniu 1945 roku*. Red. P. Hojka, S. Kulpa. Wodzisław Śląski 2016, s. 16–28.
- Węcki M.: *Losy górnośląskich nazistów podczas I wojny światowej*. [W:] *Górny Śląsk a I wojna światowa*. Red. J. Raciński, M. Witkowski. Katowice 2015, s. 176–192.
- Węcki M.: *Ludzie nazistowskiej rewolucji*. „Gazeta Wyborcza” z 22 stycznia 2016 r.
- Węcki M.: *Polnischer Widerstand und die deutsche Verfolgung polnischer Zwangsrekrutierten*. [W:] *L’incorporation de force dans les territoires annexés par le IIIe Reich 1939–1945/Die Zwangsrekrutierung in den Dritten Reich annektierten Gebieten*. Red. F. Stroh, P.M. Quaddflieg. Strasbourg 2016, s. 75–85.
- Węcki M.: *Struktury i kadry kierownicze partii nazistowskiej w powiecie miejskim Królewska Huta (Stadtkreis Königshütte)*. „Zeszyty Chorzowskie”. T. 16. Chorzów 2015, s. 26–52.
- Węcki M.: *Zbigniew Kiereś (1948–2016)*. „Szkice Archiwalno-Historyczne” nr 13, 2016, s. 217–220.
- Węcki M. (z T. Borówką): *Tajemnica gauleitera Brachta: górnośląski Wilczy Szaniec w Panewnikach odnaleziony*. „Dziennik Zachodni” z 6 maja 2016 r.

Pracownicy Archiwum byli czynni w centralnych komisjach i zespołach międzyarchiwalnych państwowej służby archiwalnej: Sławomira Krupa – w Centralnej

Komisji Metodycznej i w Zespole naukowym do opracowania wskazówek metodycznych dotyczących zasad opracowania materiałów archiwalnych w archiwach państwowych, Grażyna Przesmycka – w Centralnej Komisji Archiwalnej Oceny Dokumentacji i w Zespole do wspierania archiwów państwowych i Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych w sprawach z zakresu opracowywania i opiniowania projektów przepisów kancelaryjnych i archiwalnych, Paweł Hudzik – w Zespole naukowym do opracowania standardu opisu materiałów archiwalnych w archiwach państwowych, Anna Machej – w Zespole do spraw rozmieszczenia zasobu archiwalnego archiwów państwowych oraz Przemysław Snoch – w Zespole naukowym do opracowania wskazówek metodycznych dotyczących zasad opracowania materiałów archiwalnych w archiwach państwowych.

Udzielali się również w stowarzyszeniach naukowych i kulturalnych, w tym m.in.: Roland Banduch – członek Zarządu Głównego Stowarzyszenia Archiwistów Polskich, Piotr Greiner – członek Komisji Geografii Historycznej Komitetu Nauk Historycznych Polskiej Akademii Nauk, Rad Muzeów Miejskich w Tychach i Rudzie Śląskiej, Paweł Hudzik – prezes Towarzystwa Przyjaciół Archiwum w Katowicach, Bożena Husar – członek Rady Naukowej Muzeum Miejskiego w Żywcu, Anna Machej – członek Zarządu Polskiego Towarzystwa Historyczne Oddział w Cieszynie, Bogusław Małusecki – członek Zarządu Śląskiego Towarzystwa Miłośników Książki i Grafiki, Piotr Matuszek – członek Zarządu Głównego Stowarzyszenia Archiwistów Polskich, Grażyna Przesmycka – prezes Stowarzyszenia Archiwistów Polskich Oddział w Katowicach i Grażyna Tomecka – członek Zarządu Macierzy Ziemi Cieszyńskiej.

W ramach współpracy Archiwum z polonijnymi placówkami archiwalnymi Joanna Sowa w dniach 15 lipca – 29 sierpnia 2016 roku prowadziła inwentaryzację zespołu *Korespondencja Redakcji Kultury* w Instytucie Literackim „Kultura” w Maisons-Laffitte we Francji. Ponadto dr Tomasz Hajewski w dniach 19–22 kwietnia 2016 roku uczestniczył w kursie CIMIC (*Civil-Military Co-operation*) dla przedstawicieli Działów Administracji Rządowej zorganizowanym przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego w Centrum Przygotowań Misji Zagranicznych w Kielcach.

Zmiany organizacyjne i infrastruktura

Po znaczących zmianach organizacyjnych w roku 2015, związanych z komasacją oddziałów zamiejscowych w Bielsku-Białej (stara siedziba), Oświęcimiu i Żywcu w nowej siedzibie w Bielsku-Białej, ustabilizowała się struktura Archiwum podzielona na Centralę w Katowicach oraz pięć oddziałów zamiejscowych w Bielsku-Białej, Cieszynie, Gliwicach, Pszczynie i Raciborzu. W zawieszeniu organizacyjnym pozostała decyzja o utworzeniu ekspozytury w Żywcu.

Rok 2016 obfitował za to w kolejne remonty i modernizacje infrastruktury katowickiego Archiwum. Kontynuowano remont głównego magazynu archiwaliów w budynku nr 9 oraz przeprowadzono adaptację na magazyn archiwaliów pomieszczeń w budynku nr 6. Rozpoczęto pierwszy etap remontu budynku nr 10, dokonując pełnej rewitalizacji pionowych ciągów komunikacyjnych i zabezpieczenia bezpieczeństwa przeciwpożarowego budynku. Ponadto w katowickiej Centrali rozbudowano oświetlenie zewnętrzne oraz przeprowadzono remont dachu budynku nr 1 i rozbiórkę powojkowego budynku magazynowego nr 4, nieużytkowanego przez Archiwum. W oddziałach zamiejscowych największą inwestycją była budowa mechanicznej wentylacji w Gliwicach. Na uwagę zasługują przygotowania organizacyjne i projektowe związane z planami pozyskania środków finansowych na termomodernizację budynków nr 6, 8 i 10 w katowickiej Centrali (ze środków europejskiego Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014–2020) oraz budowę nowoczesnych magazynów archiwaliów w ramach planowanego Wieloletniego Planu Inwestycyjnego finansowanego ze środków budżetu państwa.

Dyrektor Archiwum Państwowego w Katowicach
dr hab. Piotr Greiner